

Конгрес Українських Націоналістів

Змагатимеш до поширення сили, слави, багатства і величі Української Держави

НАЦІЯ І ДЕРЖАВА

e-mail: nacija@ukr.net www.cun.org.ua 27 грудня 2012 року № 52 (475)

ГЕРОЇЧНОМУ ЧИНУ – 80 РОКІВ!

Кожному небайдужому до своєї історії українцеві відомі імена Василя Біласа та Дмитра Данилишина. Це легендарні бойовики ОУН, які, виконуючи наказ проводу, героїчно поклали свої життя на вівтар свободи 23 грудня 1932 року.



На фото: Дмитро ДАНИЛИШИН, Василь БІЛАС і Мар'ян ЖУРАХІВСЬКИЙ у Львівському повітовому суді. 1932 р.

У грудневий морозяний день 80 років потому, у місті Городку, зібралися патріоти-націоналісти Львівщини, щоб ушанувати пам'ять героїв на місці їхнього героїчного чину, біля теперішньої райдержадміністрації, а колись, за часів Польщі, пошти. Вишикувавшись у колону, що налічувала декілька сот, здебільшого молодих людей, патріоти рушили від Майдану Гайдамаків, що у центрі міста, до колишньої пошти. Під бій маршових барабанів ми виголошували патріотичні гасла, над колоною розвивалися державні знамена, знамена організації "Батько-сокіл", Свободи та Конгресу Українських Націоналістів. Були також присутні представники духовенства, Братства ОУН-УПА, УНСО.

Віче продовжувалось біля райдержадміністрації. Після виступу священиків, слово надали заступникові Голови Конгресу Українських Націоналістів Романові Дідусю. Друг Роман зацитував вірш Олени Теліги, присвячений бойовикам ОУН, та закликав наслідувати героїчні чини наших попередників, для яких найбільшою нагородою було померти за Україну. Опісля колона із запаленими смолоскипами рушила на місцеве кладовище, де на могилах січових стрільців було відправлено поминальну панахиду по борцях за волю України.

Такі заходи в пам'ять Біласа і Данилишина відбуваються у Городку щороку і збирають щораз більше молоді. Ми віримо, що незабаром на заклик продовжити справу ОУН-УПА підніметься уся Городоччина.

Слава Україні! Героям слава!

Любомир МІКЛУШ,
голова осередку КУНу с.Суховоля

 ОФІЦІЙНО

ЗАЯВА КОНГРЕСУ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ

Конгрес Українських Націоналістів закликає новообраних народних депутатів опозиційних парламентських сил об'єднати зусилля для скасування прийнятого з кричущими порушеннями та загрозливого для національної безпеки України Закону "Про засади державної мовної політики".

Ми вкотре наголошуємо, що цей закон є бомбою сповільненої дії, закладеною в основи національної єдності та ідентичності українців.Уже нині спостерігаємо його сумні наслідки. Так, від серпня, коли став чинним закон, суттєво зменшилася частка україномовних програм на радіостанціях, у той час як обсяги трансляції російськомовних програм на радіо та телебаченні збільшились. У цьому році поменшало першокласників, які навчаються українською мовою. Окрім того, в Україні триває "парад мовних суверенітетів". Як відомо, низка обласних та міських рад на Сході та Півдні України всупереч Конституції України надала статус регіональної російській мові, а 21 грудня Закарпатська облрада визнала особливий статус угорської, румунської та русинської мов. Усе це становить серйозну загрозу для суверенітету Української держави, за яку сотні років боролись наші предки.

Нагадаємо, у липні саме пасивність опозиційних фракцій парламенту, спричинена підкилимними домовленостями керівництва опозиції з Банковою, дала змогу провладній більшості "протягнути" цей ганебний законопроект. Сьогодні, коли у Верховну Раду прийшли сили, які позиціонують себе як патріотичні та націоналістичні, є всі передумови для скасування Закону "Про засади державної мовної політики".

Конгрес Українських Націоналістів звертається передусім до парламентської фракції Всеукраїнського об'єднання "Свобода", як до ідеологічно близької партії із закликом ініціювати скасування мовного закону авторства українофобів Ківалова–Колєсніченка та внести на розгляд парламенту новий законопроект, який надійно захищатиме українську мову як єдину державну в Україні.

Головний Провід Конгресу Українських Націоналістів

 ПОДІЯ

У Києві відбулося засідання Головного Проводу Конгресу Українських Націоналістів

22 грудня у м. Києві відбулось підсумкове засідання Головного Проводу Конгресу Українських Націоналістів за 2012 рік. На порядок денний керівного органу партії були винесені питання про підбиття підсумків цьогорічної виборчої кампанії, аналіз політичної ситуації в державі, перспектив розвитку Конгресу.

Голова партії Степан Брацюнь коротко доповів присутнім про перебіг виборчої кампанії, повідомив про результати, які одержали на виборах кандидати, висунуті Конгресом на мажоритарних округах, розповів про нові пропозиції співпраці, що надійшли від лідерів партій патріотичного спрямування. Він повідомив також про зустріч із Головою ОУН Стефаном Романівим, на якій йшлося про співпрацю та координацію дій націоналістичних організацій України. На завершення Степан Брацюнь сказав, що одним із головних завдань партії сьогодні є підготовка політично освіченого членства, для чого на базі Конгресу буде створено Інститут політичної освіти. Після доповіді Голови почергово виступили голови обласних організацій Конгресу, які розповіли про перебіг виборчої кампанії в регіонах та поділилися своїм баченням подальшого розвитку партії.

Зміцнити та розбудовувати організації на місцях – одне із найважливіших завдань організації нині, так вважає голова Секретаріату Головного Проводу КУНу Володимир Манько. У своїй доповіді він розповів про становище обласних організацій Конгресу та закликав активніше розбудовувати низові осередки, а також особливу увагу звернути на розвиток молодіжної референтури.

Наголошувалося на необхідності на засіданнях проводів усіх обласних організацій Конгресу донести інформацію, що прозвучала на Головному Проводі, до членства партії. На засіданні було також затверджено голову та провід Миколаївської обласної організації КУНу.



Визначились члени Проводу і з датою проведення другої частини XIV Збору Конгресу Українських Націоналістів, яка відбудеться 9 лютого 2013 року.

Останнім питанням Головний Провід затвердив заяву із закликом до опозиційних фракцій Верховної Ради України скасувати Закон "Про засади державної мовної політики" та ініціювати інший законодавчий акт, який надійно захистить українську мову як єдину державну.

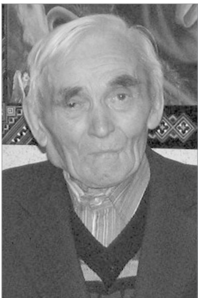
Прес-служба КУНу



Дорогі читачі! Триває передплата на газету "Нація і держава" на 2013 рік. Інформація про газету міститься в Каталозі видань України на 2013 рік. Наш індекс: 09715. Передплатна ціна: на 1 місяць – 7,01 грн., на 3 місяці – 21,03 грн., на 6 місяців – 42,06 грн., на рік – 84,12 грн. Сподіваємося на солідарність і допомогу!

ЮВІЛЕЙ

Василю Пундяку – 90!



20 грудня націоналісти Яворівщини привітали з 90-річним ювілеєм одного з перших членів Яворівської РО КУНу, друга Василя Пундяка. Василь Пундяк народився 20 грудня 1922 р. в с.Бабино Самбірського повіту. Політв'язень фашистських і більшовицьких таборів. Після закінчення семирічної школи вступає в Юнацтво ОУН. З приходом в Галичину більшовиків 1939 р. родина Пундяка зазнає переслідувань. У жовтні 1941 р. молодий Василь виїхав у Німеччину і вступив на військовий вишкіл в Лібенвальді, неподалік Берліна. Після вишколу відправлений в Кіровоградську область для охорони нафтобази. Тут підпільно співпрацює з похідними групами ОУН. У наші дні, в архівах НКВД, пошуківці Кіровоградщини виявили фотографію 1942 р., на якій 15 членів похідної групи ОУН, серед них і В.Пундяк. Копію світлини переслали і нашому ювілярові. У червні 1943 р. гестапо розсекретило мережу ОУН, і Василя заарештовують та відправляють в концтабір "Бухенвальд", а вже у листопаді переводять у концтабір "Дора". Там він працював на підземному заводі з монтажу ракет. 15 квітня 1945 р. звільнений англійськими військами і переданий радянській стороні. До листопада 1946 р. служив у радянській армії. Коли повернувся додому, Василь знову поринув у вир підпільної боротьби. 1947 р. заарештований і засуджений на 10 років позбавлення волі у радянських таборах Кемеровської області, Караганди та Воркути. Він одружився з яворівчанкою і вже разом 1964 року повернулися із заслання до Яворова. З 1991 року Василь Пундяк бере активну участь у громадському житті міста Яворова. 2005 року виходить друком книга В.Пундяка "Я бачив пекло...".

"Таких, як Василь Пундяк, що перенесли тортури фашистських і сталінських концтаборів, вже залишилося небагато. В Україні, мабуть, кілька сотень, на Яворівщині він – останній очевидець і безпосередній мученик нечуваних тортур, які застосовували у катівнях XX століття вороги всього людства. Через кільканадцять років уже не буде людей, що пережили концтаборівське пекло. Більшості колишніх в'язнів концтаборів, яким Господь дав змогу дожити до наших днів, вже пішов дев'ятий десяток. Свідків війни стає дедалі менше. А тому так важливо, аби наступні покоління знали правду, вчилися протидіяти злу, будували громадянське суспільство на принципах християнської моралі, толерантності і взаємоповаги, любові до ближнього та співчуття", – написав у передньому слові до книги Василя Пундяка "Я бачив пекло..." її редактор, член правління ЛОО Національної спілки журналістів України Володимир Дацко.

У привітальному слові почесний голова Яворівської РО КУНу Микола Шпільман подякував ювілярові за його непохитну життєву лінію українського націоналіста. Андрус Роман та Михайло Скеба передали другу Василю вітальну грамоту від Львівського обласного Проводу КУНу та вручили пам'ятні подарунки.

У жовтні кунівці Яворівщини вітали ще одного 90-річного ювіляра, члена КУНу, громадського діяча зі славної родини друга Романа Маковея.

З роси і води Вам, шановні наші!

ПОГЛЯД

ГАЛИЧИНА – ФОРПОСТ РОСІЇ?

Людмила КОХАНЕЦЬ

Принадливі перспективи вимальовуються перед Україною від її ймовірного членства у Митному союзі. Принаймні якщо взяти до уваги пропозицію члена правлячої у РФ партії "Єдина Росія" Антона Бредихіна про потребу переселити до Сибіру сім мільйонів українців – "для створення демографічного кордону проти китайського напливу". Цю "оригінальну", на перший погляд, навіть до певної міри дотепну ідею секретар Ростовського регіонального відділення "Російський Соціально-Консервативний союз", координатор руху "Донбас за Євразійський союз" озвучив під час круглого столу "Євразійський союз: утопія чи реальність?". На його особисту думку, відповідь тут однозначно ствердна. "Хай Євразійський союз і створюється на економічній основі, але в ньому буде єдиний парламент, а, отже, і єдині політичні органи. Тому необхідно окремим пунктом прописати роль російського народу як центру консолідації всіх інших народів і легалізувати його титульність у сучасних геополітичних реаліях на пострадянському просторі… Україна, де росіяни є домінуючим населенням, можливість майбутньої інтеграції розглядають тільки у слов'янському ракурсі"…

Аби Україну ще більше зачистити від українців для "титульного народу", Бредихін підкріплює "усну творчість" презентацією проекту комплексного регулювання міграційних потоків у Сибір і на Далекий Схід "Єрмак-2". Згідно з ним має бути створено сприятливу основу (напевно, маються на увазі товарняки) для міграції, спочатку трудової (!), на територію Північного Сибіру семи мільйонів західняків. Депортації, як у "кращі часи" "великого" Сталіна, підлягатимуть також народи Кавказу, таджики і киргизи.

Мабуть, людині із символічним прізвищем нічого іншого не могло зібрести у голову. Але якщо відійти від власних імен і згадати, що молодий та ранній "єдиноросс" координує ще й рух "Донбас за Євразійський союз" і близький до "Українського вибору" Віктора Медведчука, принаймні частий учасник заходів цієї організації, на яких виголошує аналогічні ідеї, і "вибір" їх спокійно сприймає (!), то з "маячні" Бредихіна сміятися зовсім не хочеться. Тим паче що в "центрі консолідації народів" такі ідеї "легалізовуються" у дедалі ширших масштабах…

При цьому амбітні плани зі створення протикитайського форпосту чомусь не стосуються самих росіян. Вони й добровільно не квапляться пакувати валізи на безлюдні простори Федерації, і в проектах бредихіних цього пункту не передбачено. Що, в принципі, дивно, з одного боку. А з другого, ще дивніше. Що "Євразійський союз" має проти Китаю? Азія – чистішої не буває…

"Вибравши шлях на об'єднання з іншими країнами, – зауважує координатор руху із сумнівною назвою (якщо шахтарська частина Ростовщини прагне до якогось союзу – її, як кажуть, внутрішня справа. Але до чого тут Донецький басейн України?), – Москва забуває про те, що російське Зауралля залишається малонаселеним. І це є зворотним боком інтеграції".

Ось саме в цьому Бредихін нарешті розгледів істину. Доки Росія клацає зброєю і виношує плани загарбання сусідніх земель, заганяючи їх під діряву парасольку різних союзів, її власний шмат території, приточений до Московії агресивними єрмаками, тихо освоюють працелюбні китайці. Справді, як відзначив автор проекту, Пекін "планомірно і точково управляє своєю діаспорою – хуацяо, чисельність якої в Росії зростає щодня". І, власне, цим перейматися б у Кремлі замість того, щоб крутити двоголовим орлом у чужі сторони…

На жаль, в МЗС України, як завжди, проковтнули язик замість гнівної ноти на абсурдно-шовіністичні заяви. Промовчали і в лавах прихильників єднання в рамках нових союзів з Москвою. Можливо, вони самі готові дисперсно витіснити китайців із північно-сибірського краю? Тоді хай щастить у дорозі… А якщо хтось під фальшивими гаслами народовладдя прагне повернути історію назад у чорне для нації XX століття, скрутити час, як сибірські ріки, доведеться українському вибору без лапок позичати досвід китайців: "планомірно і точково" витіснити наших "інтеграторів" із сусідніми шовіністами на узбіччя дороги. Іншого варіанта не залишається…



ПОСТАТІ

МИТЕЦЬ ЮРІЙ КУЛЬЧИЦЬКИЙ:

ТРАНЗИТ ВІД ГАЛИЧИНИ ДО ПРОВАНСУ ТРИВАЛІСТЮ ЖИТТЯ

Тарас МАРУСИК

18 грудня виповнилося 100 років від дня народження українського художника Юрія Кульчицького, земний шлях якого почався на Дрогобиччині, в селищі Підбуж, а закінчився, як і в Іванни Нижник-Винників, з якою його звела емігрантська доля, в Провансі, в Мужені.

Якщо набрати в пошуковику "Ґуґл" прізвище й ім'я, винесене в заголовок, з'явиться багато інформації про героя облоги Відня турками в 1683 році – того Юрія-Франца Кульчицького, якому перекази приписують відкриття першої у Відні кав'ярні і початок готування кави для масового споживача з кількох сотень мішків трофейних зерен як винагороду йому за геройство і сприяння в перемозі над турками. Друге ім'я – Франц, за свідченням істориків В.Горобця і Т.Чухліба, може означати, що його батько під тиском різних обставин перейшов із православ'я в католицизм.

"Муженський" Кульчицький, на відміну від віденського тезки, до свого імені міг додати "Сас" – Юрій Сас-Кульчицький. Про це він розповів 20 років тому під час нашого знайомства в Мужені, в колишній садибі Володимира Винниченка "Закуток", коли ми приймали в дар Україні робочий кабінет визначного письменника й державного діяча. Про це – в моїй статті "Хранителька "Закутка", присвяченій Іванні Нижник-Винників, яка до Мужена приїхала на кілька років раніше за Ю.Кульчицького (№ 099 за 11. 07. 2012 р.).

При згадці про того історичного Кульчицького пан Юрій сказав, що він за походженням зі шляхетського роду, адже Сас – це давній герб української шляхти Галичини.



ОСІНЬ ПОШУКУ МОГИЛ: ІВАННА НИЖНИК-ВИННИКІВ

У попередній статті я лише згадав, що її прах, який мені випало перевозити з Франції в 1993 році і який я передав представникам Національного музею у Львові, було перепоховано в місті її народження на Янівському цвинтарі.

І лише три місяці тому мені вдалося розшукати місце останнього спочинку І.Нижник-Винників. Це було непросто. Навряд чи знайдеться більше десяти осіб у Львові, які можуть показати її могилу. Мені поталанило, що завідувач Янівського кладовища – доброзичлива людина. Сам він не міг підказати, чи є взагалі тут могила художниці, а списки поховань, за його словами, зберігаються в архіві десь в іншому кінці Львова. Я ж у цьому був упевнений стовідсотково, тож він провів мене до старенького чоловіка, в якого були книги обліку могил за понад 60 років – такі конторські "ґросбухи".

Пошук тривав довго, бо я точно пригадував тільки дату перевезення праху – літо 1993 року, а коли віддано його землі, достеменно не знав. Пошук за 1993 і за 1994 роки не дав результату, причому я шукав і за її дівочим – Нижник, і за прізвищем по чоловікові – Винників.

Закінчення на 7-й стор.

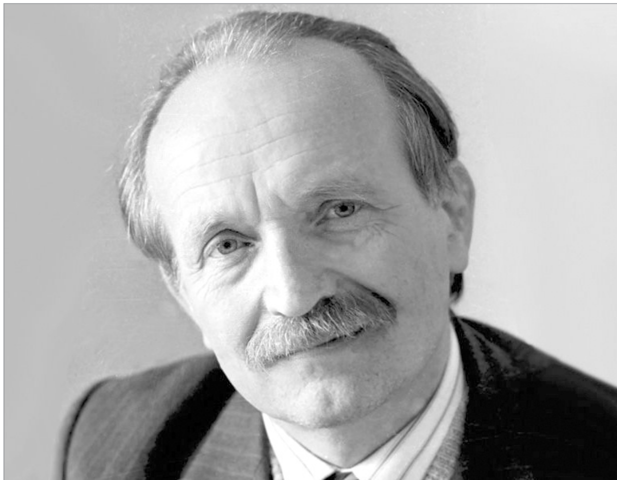
Наші корпункти

Вінниця	Березовський В'ячеслав	(067) 258-55-71
Донецьк	Олійник Марія	(062) 337-23-48
Житомир	Ярмолінський Олег	(067) 702-63-37
Запоріжжя	Тимчина Василь	(0612) 67-31-82
Івано-Франківськ	Салига Роман	(0342) 3-11-35
Кіровоград	Тріщенко Віктор	(0522) 36-95-25
Київська обл.	Сахацький Олександр	(04597) 4-92-93
Київ	Шепетюк Юрій	(044) 278-63-89, 279-68-34
Луцьк	Хомич Іван	8-095-92-66-154
Львів	Динилиха Ігор	(0322) 38-67-63
Миколаїв	Яценьо Софія	(0512) 49-67-90
Одеса	Ролінський Володимир	(095) 678-76-73
Полтава	Паламарчук Дмитро	(050) 171-63-49
Рівне	Бідюк Юрій	(050) 435-34-34
Севастополь	Проценко Володимир	(0692) 48-79-46
Сімферополь	Овчарук Василь	(0652) 29-77-43
Суми	Друзь Віктор	(096) 485-67-37
Тернопіль	Ткач Володимир	(098) 711-05-50
Ужгород	Сачко Олександр	(099) 053-48-69
Харків	Дяків Богдан	(057) 716-02-18
Херсон	Реуцький Іван	(097) 285-32-96
Хмельницький	Бенюк Ніна	(8096) 362-72-23
Черкаси	Савченко Максим	(067) 647-35-24
Чернівці	Лютик Віктор	(0372) 51-02-72
Чернігів	Рябченко Валерій	(04622) 4-38-81


ПОДВИЖНИКИ НАЦІЇ

УКРАЇНСЬКИЙ ПАСІОНАРІЙ

До 75-річчя від дня народження В'ячеслава Чорновола



24 грудня минуло 75 років від дня народження В'ячеслава Чорновола – великого сина України, борця проти комуністичного режиму за незалежну, демократичну Україну, полум'яного публіциста, одного з лідерів руху шістдесятників, правозахисника, багаторічного політв'язня радянської репресивної системи, Голови Народного Руху України, народного депутата України трьох скликань, одного з батьків-засновників Української Держави, лауреата Шевченківської премії, Героя України. Відповідно до постанови Верховної Ради України від 21 березня ц. р. № 4561 і розпорядження Кабміну від 5 грудня ц. р. № 1011 відзначення цієї події відбулося на державному рівні. Проте мільйони українців шанують великого сучасника не тільки з огляду на зазначені нормативні акти органів влади, а передусім за велінням розуму й серця.

Що ми знаємо про В. Чорновола, за що його любив народ, цінували соратники й поважали навіть непримиренні вороги? Скупі біографічні відомості фіксують неординарність цієї людини. Народжений в учительській сім'ї в селі на Черкащині – малій батьківщині Тараса Шевченка, наділений від природи неабиякими здібностями, Славко навчився читати в чотири роки, а в неповні сім уже пішов до школи, відразу до другого класу. Протягом усіх років навчання завжди був першим учнем, тому цілком заслужено закінчив школу із золотою медаллю. Перед ним відкривалися широкі кар'єрні перспективи. За бажання міг стати дипломатом, юристом, економістом чи лікарем. Але переважила любов до рідного слова, тому вступив на українське відділення філологічного факультету Київського державного університету ім. Тараса Шевченка. Згодом перевівся на факультет журналістики, який закінчив з червоним дипломом.

У період "хрущовської відлиги" в головах багатьох молодих інтелектуалів відбулося критичне переосмислення всієї великої сукупності знань із суспільних наук, а в романтичних душах – ідеологічний крутий злам. Це привело до перетворення ідейних комсомольців у стихійних антикомуністів. Багато хто з них на цій початковій стадії саморозвитку й зупинився назавжди, залишаючись у подальшому цинічним пристосуванцем, живучи, "як усі", нікуди не висовуючись. Але тільки не В'ячеслав. Бо, на відміну від тисяч своїх ровесників, не боявся чітко аналізувати, аргументовано говорити, критикувати й відверто обурюватися жахливою радянською дійсністю. А оскільки був людиною активних дій, вирішив гострим словом боротися проти антиукраїнської, антинародної політики комуністичної влади. Прекрасно усвідомлював, якими небезпеками загрожувало йому практичне втілення шляхетних намірів. Але страху не відчував. Очевидно, на генетичному рівні успадкував від героїчних предків непокірну козацьку вдачу, хоробрість і відчайдушність.


Пам'ятник на місці загибелі В'ячеслава Чорновола

Що ж протизаконне скоїв молодий В. Чорновіл, чим так дошкульно прогнівив тодішню владу, що отримав від неї "нагороду" у вигляді аж трьох термінів ув'язнення загальною тривалістю понад 15 років? За нинішніми уявленнями, в його діях не було нічого злочинного. Разом з однодумцями створив Клуб творчої молоді, на засіданнях якого обговорювалися питання функціонування української мови, розвитку національної культури, писав статті до самвидавського журналу, читав книги, в яких містилися критичні судження про радянську дійсність. У вересні 1965 року під час перегляду фільму "Тіні забутих предків" у київському кінотеатрі "Україна" закликав присутніх у залі встати на знак протесту проти незаконних арештів українських патріотів, посилення репресій проти інтелігенції, порушення людських прав.

Розправа не забарилася. Спочатку це було звільнення з роботи. Але вже 1967 року за свої погляди В. Чорновіл отримав перший шестирічний термін ув'язнення. Відсидів півтора року. Не покаявся. Тому 1972 року був знову засуджений, але вже до шести років позбавлення волі у виправно-трудовій колонії суворого режиму і до трьох років заслання за зберігання й поширювання документів і літератури, що нібито "порочать радянський державний і суспільний лад".

На судовому процесі В. Чорновіл поводився гідно, незалежно, був веселий, бадьорий, висміював своїх суддів і катів. Цитував їм уривки з творів Маркса й "дореволюційного" Леніна на захист свободи слова і друку.

Показовим був третій суд, перед яким В. Чорновіл постав за сфабрикованим звинуваченням у спробі зґвалтування. Тодішня влада часто вдавалася до брудних способів компрометації і дискредитації своїх політичних опонентів. З метою виставити неугодних осіб наркоманами, п'яницями, ґвалтівниками, неробами чи психічно хворими, обґрунтувати їх арешт та ізоляцію в тюрмах чи психлікарнях, порядним людям підкидали наркотики, зброю, порнографічну продукцію, провокували їх на різні аморальні вчинки тощо. Бо вважалося, що чесна, освічена, працьовита, здорова на голову радянська людина не повинна бути вільнодумцем. Кожен мав бути принаймні "комуністом у душі". Розповідають, що В. Чорновола збентежило не те, що влада, щоб не відпустити його в Україну після відбуття другого терміну, сфабрикувала третій судовий процес. Бо був до цього готовий. Він, людина щира і шляхетна, не міг повірити, що можновладці можуть так низько морально опуститися, інкримінувавши йому такий брудний злочин.

Незламність духу виявляв В. Чорновіл і в місцях позбавлення волі. За це отримав від інших політв'язнів почесне звання "зеківський генерал". Під час перебування в колонії, вражені одержимістю незвичайного в'язня, тюремники запитували, ким він себе бачить в омріяній самостійній Україні – президентом, прем'єром чи головою парламенту. Відповідь ошелешила всіх: "Редактором опозиційної газети!". – "Невже Ви, націоналісти, допустите існування в Україні опозиції?" – перепитували наглядачі. – "Безперечно, бо хочемо України демократичної, європейської а не тоталітарної. Без опозиції не буде руху вперед, настануть застій, виродження і загнивання", – чули у відповідь. – "Чи будете мститися своїм кривдникам? Чи покараєте тих, хто за Вами стежив, заарештовував, виносив несправедливі судові вироки, мучив у тюрмах?" – "Особисто я не прагну помсти, бо мої гнобителі – дрібні гвинтики, маленькі коліщатка у величезному владно-репресивному механізмі. Ми його засудимо і назавжди зруйнуємо. А всі посадовці старої влади, причетні до переслідування й репресій невинних людей, пройдуть процедуру люстрації. Ті, чия провина буде доведена, як мінімум будуть відсторонені від роботи у відповідних органах".

Тюремники хоч і були звичайними "служаками", але дивувалися таким мудрим відповідям, розсудливості і непохитній великій вірі В. Чорновола у перемогу справи його життя. Звісно, в далеких 1970-х мало хто вірив, що пророцтво В.Чорновола про постання вільної демократичної України невдовзі збудеться.

Проте, якби не горбачовська "перестройка", В. Чорновіл і його побратими як "небезпечні злочинці, що не розкаялися у своїх шкідливих і помилкових поглядах" довічно мучилися б у комуністичних тюрмах і концентраційних таборах. Звільнившись і повернувшись в Україну в середині 1980-х, колишні політв'язні стали каталізаторами процесів демократизації і національного відродження. Відновився випуск самвидавського журналу "Український вісник". В. Чорновіл написав програмові документи Української Гельсінської Спілки – першої опозиційної організації партійного типу, часто виступав на мітингах у Києві, Львові, багатьох інших містах, гуртував довкола себе всіх небайдужих до долі Батьківщини людей. В. Чорновіл був одним із засновників багатьох національно-демократичних формувань, зокрема Народного Руху України – першої в нашій історії масової громадсько-політичної організації, згодом став одним із його співголів. Потім очолив політичну партію з аналогічною назвою.

Завдяки великій харизмі саме В. Чорновіл став символом волелюбності і державницьких прагнень української нації.

Протягом багатьох років після перших президентських виборів 1991 року чимало людей жалкували, що їхнім переможцем став чільний компартійний діяч Л. Кравчук, а не послідовний антикомуніст В. Чорновіл.

На жаль, у 1991 році багато хто вважав, що з журналіста й публіциста В. Чорновола не буде доброго президента України. Хибні уявлення! Колишній електрик Л. Валенса був доволі успішним президентом Польщі, а літератор В. Гавел – не менш вдало працював президентом Чехії. Одним з найкращих в історії США президентом був Р. Рейган – колишній актор і спортивний радіокоментатор.

Вважаю, що В. Чорновіл як людина, політик і державний діяч мав багато переваг перед нинішніми владоможцями, у тому числі над лідерами опозиції. Він ніколи не ставив собі жодної особистісної політичної чи кар'єрної мети, не мав гріхів користолюбства і грошолюбства. Був невибагливий у побуті. Хоч і перебував при владі, на відміну від інших високопосадовців, не надбав ні статків, ні маєтків. Ніхто ніколи не чув про його закордонні рахунки, яхти, палаци, дорогі автомобілі. Навіть квартиру, яку як народний депутат отримав у Києві, не приватизував. Не лицемірив, не загравав з народом. Вірив щиро в те, що говорив, що писав, до чого закликав інших. Не належав до тих, хто воліє гнати людей на барикади, сам залишаючись у затишному бункері. На прикладі власного життя показував, як треба любити Україну, боротися за кращу її долю й перемагати. Мав сильну волю, гнучкий розум, загострене почуття відповідальності. Був неперевершеним тактиком, володів сильною інтуїцією. Любив людей, не виявляв ворожості до ідеологічних і політичних опонентів.

На прикладі В. Чорновола яскраво бачимо, якою великою буває роль особи в історії. Адже він належав до пасіонаріїв – невгамовних людей з полум'яним серцем, призначених творити незалежні держави, давати закони й конституції, проводити докорінні реформи, вигравати битви. Такі люди народжуються нечасто, живуть недовго, але протягом короткого життя встигають зробити дуже багато.

В. Чорновіл належав до людей шевченківського гарту. Як і батько нації Тарас, він прирік себе на страдницьке життя, найбільше дбав про духовне, часто нехтуючи благами цього світу або задовольняючись малим у матеріальному плані. Не шукав у цьому житті ні слави, ні похвали. Завжди був собою, справжнім. Про нього можна сміливо сказати словами Т. Шевченка: "Ми просто йшли; у нас нема зерна неправди за собою".

Доля В'ячеслава Чорновола, уродженця Шевченкового краю, назавжди пов'язана з Бориспільщиною – малою батьківщиною ще одного великого українця Павла Чубинського. Саме тут обірвалося коротке, сповнене страждань, поневірянь, боротьби, поразок і перемог, навіть тріумфу, коротке, але яскраве, подвижницьке життя видатного політика. Швидко, раптово, на ходу – як він і хотів. Жителі нашого краю свято шанують ідейних провідників і духовних вождів нації. Протягом усіх років, починаючи з 2000-го, з нагоди великих державних свят, а також у роковини смерті лідера Руху керівники міста і району разом з представниками патріотичної громадськості покладають вінки до хреста на місці загибелі В. Чорновола, до пам'ятників Т. Шевченку і П. Чубинському. Ми впевнені: ніхто й ніколи не перекреслить цих імен, не зітре їх з народної пам'яті, не вирве з української історії їхніх безсмертних справ і діянь.

Анатолій КОВАЛЬЧУК,
голова Бориспільського об'єднання
Всеукраїнського товариства
"Просвіта" ім. Тараса Шевченка



УКРАЇНСЬКИЙ МОДЕРНІЗМ

КОХАЙЛЬ ТЕ МИ ХАЙЛЯ СЕМ ЕН КА,

як його люблять усі непідробні поети і цінителі української урбаністичної поезії, щодня перепостуючи його вірші на своїх інтернет-сторінках



Проводила на музейних заняттях експеримент: школярі або студенти читають вірші поетів двадцятого століття, та й нашого часу, і визначають, до якої епохи належить поет. І лише про одного завжди одностайна відповідь:

"оцей живе зараз, він наш сучасник".

Михайль Семенко майже сто років тому, за власним визнанням, "остроїв поезію у стрій ні разу ненадіваний". Він "спостерігав рухи слів" і "переганяв рух життя", випередивши в такий спосіб, за словами беззаперечно найбільш авторитетного сьогодні культуролога Вадима Скуратівського, формотворче для світового модерну джойсівське бачення ("Улісс" Джойса); а також передбачив оп-арт і вербально-предметні інсталяції.

Ґерой романів "Дівчини з ведмедиком" Віктора Петрова (Домонтовича), "Двері в день" Ґео Шкурупія, "Майстер корабля" Юрія Яновського, "Білої гвардії" Михаїла Булгакова та мемуарів Іллі Еренбурга "Люди. Роки. Життя". Окремі його вірші наслідували російські поети "срібляного віку", зокрема, Осип Мандельштам.

Правий Сергій Жадан, кажучи, що "багато хто з потенційних читачів не читає українську літературу, як сучасну, так і класичну, тому що не знайомі з творчістю Семенка, Шкурупія, Влизька та інших наших авангардистів. Вітчизняний авангард лишається непрочитаним і незасвоєним, а разом із ним незасвоєною і неприйнятною для багатьох лишається сама ідея української міської культури, української урбаністики".

Та певно, довіра до українського авангарду в особі самого Сергія Жадана в української молоді, що не стихає от вже понад двадцять років, а також його літературна слава в європейських країнах, обумовлені вірністю Сергія започаткованій Семом традиції:

"Важно те, що ми з Кибинець,
а Ніагара в наших руках",
("Каблепоема за океан")

У 1997 році на Авангард Фесті останній український футурист і учень Михайля Семенка Володимир Гаряєв за декілька місяців перед своєю смертю провів для учасників екскурсію Харковом по місцях "бойової семенківської слави". Кінцевою зупинкою була редакція легендарного, започаткованого Семом часопису "Нової генерації", що знайомив читача з найновішими мистецькими напрямками та подіями культурної Європи з 1927 по 1930-й. Зайшовши до колишньої кімнати редакції, Володимир Володимирович дістав з портфеля репродукції німецького та французького живопису (Брака, Метценже, Франца Зайферта, також Карбюзьє, представників Баухауза…) з таким коментарем. У грудні 1930 року, отримавши повідомлення про ліквідацію "Нової генерації", Семенко в цій кімнаті зібрав своїх однодумців і роздав їм на пам'ять матеріали з редакційного портфеля, надіслані від авангардистів Європи. Гаряєв, вважаючи, що бачить перед собою справді актуальних митців, послідовників і спадкоємців лінії Семенка в сучасній українській літературі, роздав реліквії присутнім. Серед них точно пам'ятаю письменників Сергія Жадана, Юрія Андруховича, художника Валера Бондаря, і також, здається, були представники Івано-Франківської "Нової дегенерації" Іван Андрусяк, Степан Процюк і Сергій Пантюк. Це був символічний ритуальний акт поновлення розірваного зв'язку між спорідненими літературними поколіннями, "батьками" і "дітьми" української міської культури XX століття. Розірвано брутально і жорстоко інструментами тоталітарного радянського режиму.

"Виганяє, як матка – плід,
Берлін командированого поета"

23 квітня 1937 року у Києві на літературному вечорі, влаштованому на честь Семенка, він прочитав свою пророчу в експресіоністичному дусі поему "НІМЕЧЧИНА".

26 квітня у потязі Київ–Харків був арештований за "націоналізм". За півроку – розстріляний. Чекісти ніби виконали наказ самого Михайля:

"Хто ще боїться себе? // Убий мене тільно. // Бо мене веде шлях. // Я – "призначений"

("Поезії згуби" 1918)

"Призначений" Семенко прийшов у цей світ, за його ж свідченням, 120 років тому.

"Коли Уот Уітмен вмер
(1892)
народився я".

Ця подія сталося у селі Кибинці Яреськівської округи Миргородського повіту Полтавської губернії 31 грудня того ж таки 1892 року. Його батько Василій Леонтійович числився козаком і служив волосним писарем. Мати, яка закінчила тільки початкові класи церковноприходської школи, була письменницею-самоуком і друкувалась в українській періодиці під її дівочим прізвищем – Марія Проскурівна. Про її "Уласю", "Пані писарку" і "Від сіна до соломи" поблажливо і схвально писали критики "Української хати" 1914 року, коли її ж сина називали на сторінках цього журналу "покидьком" і "символом українського розкладу і цинізму".

Та припускаємо, що інтерес Семенка до різних феноменів людської психіки і філософії був від мами. Бо ж вона писала не одні лише побутові повісті, а зверталась до кримінальних сюжетів, досліджувала феномен людської жорстокості, зокрема, в оповіданнях "Святий дух", "Опорок", "Маруся-Московка".

Попри те в родині Семенків було попатріархальному і затишно, і багатолюдно. Цей старосвітський дух дитинства ностальгійно, вже по поверненні з Першої світової війни, передає поет у вірші "Бабусині іменини" (1917):

Минулими роками, на бабусині
іменини,
Було в цій хаті без ліку гостей.
Як колись ждали,
як прибирались до сеї днини,
І скільки подавалось печених індиків
і гусей.
В тіні абажура – скільки померлих
тінів –
Родичів, знайомих, нарочито званих.
Повна хата розмов і гомону
у теплім тремтінні,
Тепер – свідки останні –
старі дідівські дивани.
Образи, вигуки,
милі старосвітські інтимності.
Тихо, тихо, мов в усі.
Боже, всьому минулому –
подай твої святі милості!
Сьогодні – іменини моєї бабусі.

У родині було четверо дітей. Молодший брат Михайля Василь навчався у Київській мистецькій школі, студії О.Мурашка й О.Козлова, також у Петербурзькій школі Товариства заохочення мистецтв, де працював у І.Білібіна й М.Реріха.

І, до речі, зміна його імені з Михайла на Михайль, що залишалася червоною ганчіркою для до і пореволюційної критики, виникла за аналогією з іменем молодшого брата у першому футуристичному тріумвіраті 1914 року: Василь – Павль Ковжун (пізніше знаменитий український графік) – Михайль.

Того ж року Василь загинув на початку імперіалістичної війни на Західному фронті. Другий брат – Олександр зовсім молодим теж загине від туберкульозу. Ці втрати на все життя дамокловим мечем зависли над його головою темою смерті. Не випадково його найбільше цікавили межові стани і моменти екзистенційних трансформацій. Натомість будь-яка усталеність, застиглість асоціювалась в нього із мертвячиною і спонукала час від часу до гучних скандалів і нерозважливих учинків.

Він утік з дому 1905 року. У Хоролі Михайло вступив до реального училища, а закінчував його – оскільки в Хоролі не було старших класів – уже в Кременчуці і згодом у Курську. Звідти його життєва дорога привела в Петербург. Вірші, які він пише в той період і друкує в "Українській хаті" 1911–1912 років, позначені шевченковими впливами. Його перша поетична збірка "Prelud" вийшла 1913 року в Києві. Контраст життя як здатності радісно реагувати на явища і події у світі та смерті, як нерухомості – це був лейтмотив його ранньої лірики. Близько сотні цих у шевченківському дусі віршів поет у 1924–1925 роках включив у збірник "Кобзар", з епіграфом з Єлени Ґуро "Створене вже тобі не належить".

"І звідки
отака напасть
на нашу Полтавщину"
("Промова")

Семенко ще вибирає, ким бути – філософом, скрипалем, поетом (автобіографічний роман Мак Долина). 1911 року він вступає на підготовчі курси Черняєва, відвідує консерваторію (клас скрипки) і нарешті вступає до Петербурзького психоневрологічного інституту, дітища В.П.Бехтерєва. В одному із найсучасніших закладів імперії Семенко провчився три роки. Вивчення психології та неврології поєднувалось тут із викладанням філософії, природничих та гуманітарних наук. Зокрема, в Інституті він слухав лекції філософа К.Жакова, колишнього киянина. Його ідеї психофізичного співвідношення буття, пізнання і предметного світу відповідали інтелектуальним пошукам поета. Його цікавило, в який спосіб можна передати плинність, постійну змінюваність і відносність усього, що відбувається з людиною в її душі і стосунках зі світом щохвилинно: мінливість емоцій, процесу мислення і предметів в їхній взаємодії. Це стосувалось і обміну функціями різних видів мистецтв. А також сприйняття написаного слова як живої рухливої графічної субстанції.

Семенко дійсно мав суперчутливі вухо і серце, здатні уловлювати в атмосфері найновіші ідеї. На початку десятих років фішкою, що витала в повітрі, був футуризм. У листопаді 1913 року у своєму інституті Семенко слухає Маяковського. У петербурзькому кабаре – епатажні декларації Ф.-Т. Марінетті, італійського письменника і драматурга, голови і теоретика італійського футуризму. Ця стилістика найбільш відповідала світовідчуванню студента з Кибинців. Усвідомивши сенс "призначення", Семенко покидає навчання і переїжджає до Києва. Тут у грудні в напівродинному колі з двох братів і їхнього побратима зароджується перша футуристична трійця.

Цікаво, що у той же час, коли Семенко переїжджає до Києва, умовно "московські" футуристи (бо всі з українським корінням) Д. Бурлюк, В. Каменський, В. Маяковський прогулювались по вулицях Харкова. У циліндрах, з редискою в петлицях, з-під пальто виглядали жовті кофти. Їх вітали поклонники і поклонниці, а одну екзальтовану дівицю, яка обсипала їх трояндами, навіть забрали в поліційний відділок. Наступного ж місяця київська публіка реагувала на витівки тих таки кубофутуристів зовсім прохолодно. "Последніє новости" від 1 лютого 1914 року повідомляли: "Незважаючи на загальне невдоволення, якість таємничі суб'єкти з "олімпу" неухильно супроводжували кожний виступ футуристів "плесканням". І правий літературознавець Микола Сулима, припускаючи, що "серед тих "суб'єктів" міг бути і Михайль Семенко.



Легше трьом верблюдам /З теличкою/ В 1/8 вушка голки/ Пролізти/Ніж футуристові /крізь укрлітературу до /Своїх продертись" ("Промова")

У лютому виходить у світ маленька брошурка Михайля Семенка "Дерзання" – поезії розміром у 8 сторінок. Це перша видавнича спроба футуристів під назвою "Кверо". "Дерзання " вийшли в день ювілейного свята Тараса Шевченка. У цім виданні, крім поезій М. Семенка, видрукувана невеличка передмова під заголовком "Сам". І вона спричинила до скандалу, з яким асоціється ім'я Семенка до сьогодні. Хоч реабілітація Семенка – "палія Кобзаря" відбулась у працях багатьох дослідників, нагадаю контекст семенківського епатажу. Поет звертається до свого узагальненого опонента – "народника": *"Я хочу тобі сказати, що де є культ, там немає мистецтва. А передовсім воно не боїться нападів. Навпаки. В нападах воно гартується. А ти вхопивсь за свого "Кобзаря", від якого тхне дьогтем і салом, і думаєш його захистить твоя пошана. Пошана твоя його вбила"*. Отже, йдеться в акції Семенка не про зневагу до національного генія, а про його сприйняття в широких масах як ідола,

"гробу побіленого". Семенко захищав Шевченка – живого поета проти штампів.

У маніфесті "Кверофутуризм" (від італійського quero – шукаю) Семенко висловив ідеї принципово нового естетичного напрямку. Він прагнув ввести в українську культуру настрої, голос і візії сучасного міста, оживити літери препарованого слова, "розкадрувати" вірші, звукописати поетичні краєвиди: " Осте сте/бі бо/бу/ візники – люди/трамваї – люди /автомобілібілі /бігорух/рухобіги/ рухливобіги… (Місто"). Хотів позиціонувати себе над мистецтвом: "Мені хочеться далі /мені хочеться вище десь стати/Вище фарби музики і слова". ("Моє піднесення").

На маніфесті "Кверофутуризм" і поетичній збірці "Дерзання" перша фаза українського авангардизму закінчилась. Усі троє футуристичні піонери були мобілізовані.

"Тікати звідси! Тікати з Києва!"

З початком Першої світової війни Михайль Семенко замислює утекти до Америки. У листопаді 1914 року від'їжджає на Далекий Схід. Йому пощастило. Замість того, щоб воювати "за віру, царя і отечество" десь на Західному фронті, він опинився в типово військовому місті, але далеко від війни. Тут він три роки прослужив військовим телеграфістом. Цікаво, що в літературі воєнних часів військових телеграфістів зображували як освічених молодих людей, які знали не одну мову, денді і ловеласів. Тож літературного розбишаку, "бунтівливого Семенка" дійсно треба було вирвати з рідного грунту ("Мені не місце тут/ я почуваю що зупинивсь…"), щоб він опинився немов би на безлюдному острові, відчув екзотику світу, про що власне мріяв у віршах "Дерзання", і нарешті по – справжньому закохався. А з кохання постала лірика, яка була вже не експериментуванням в рамках заявлених декларацій, а засобом щирого і глибокого саморозкриття, без зайвого позерства і фронди.

Його майбутня дружина Лідія Іванівна Горенко походила з сім'ї українців-переселенців на Далекий Схід. За рік перед смертю у 1992 році вона згадувала у розмові зі мною про їхнє із Семенком владивостоцьке кохання. Що вона ним крутила-вертіла, як хотіла. І навіть черевичок свій могла скинути з мосту, щоб він, як слухняне щеня, за ним стрибав в океан. Семенко постає з її спогадів романтиком, максималістом і скрипалем, який грав у симфонічному Владивостоцькому оркестрі і виконував для неї Шопена, Чайковського… (Осінні скрипки в саду оркестру симфонії/То кохання моє, моє кохання – захопленість/Люди озброєні мрії озброєні мови озброєні /А у мене тільки захопленість/тільки захопленість…" (Осіння симфонія" 1916)

Збірка "П'єро кохає"(1918) – найкраща зі всього доробку поета. Це ніби щоденник, в якому почуття фіксуються то безпосередньо аж до наївності, то стають предметом інтелектуального аналізу незбагненного у своїй суті феномену кохання. Проникливіше, ніж написала донька поета, літературознавець Ірина Семенко про цю збірку – не скажеш: "Він не відмовився від своїх нових прийомів, але вони стають майже невловимими і стосуються вже архітектоніки душі в її вичерпній повноті, архітектоніки життя у поезії, що охоплює "всю людину": кохання і страх, страждання, щастя, красу, мрійливість, цнотливість, зачарованість і розчарування, початок і кінець, смерть і безсмертя." Як-от життя і смерть у вимріяній і вигаданій Семенком країні:

Патагонія

……………….

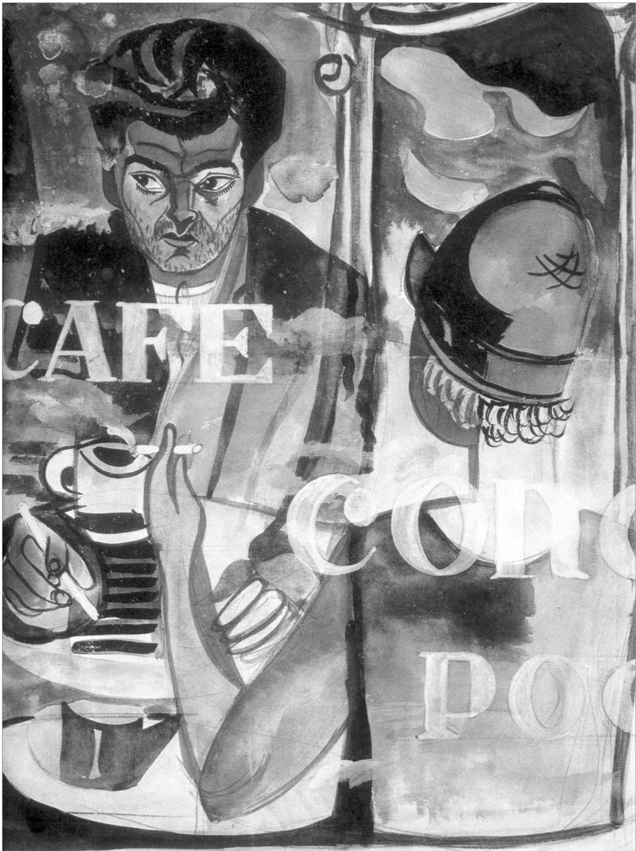
Я умру, умру в Патагонії дикій,
Бо належу огню й землі.
Рідні мої, я не чутиму ваших криків,
Я – нічий, поет світових слів.

Я умру в хвилю, коли природа стихне,
Чекаючи на останню горобину ніч.
Я умру в павзу, коли серце стисне
Моя молодість, і життя, і січа.

30. VI. 1917. Владивосток

**"Треба забуть Владивосток
І через'азійний гнів"**

У листопаді 1917 року 25-річний Семенко з дружиною в ешелоні українців просувається з Далекого Сходу на Захід. Наприкінці вересня 1917 року зупиняються в Сучані, потім – Харбін, а в грудні вони вже у рідних Михайлевих Кибинцях, де проведуть зиму. Майже щодня пише нові вірші (цикли "Сільські сатурналії", "В садах безрозних", "Гімни святій Терезі"). Помирає 14-річний брат Михайля Олександр. Починається його сімейне життя з Лідією Горенко. Навесні 1918 року молодята перебираються до Києва. Повернувшися до столиці, український поет-футурист Михайль Семенко почав шукати однодумців. Серед художників вони були – Анатоль Петрицький, Роберт Лісовський (пізніше – бандерівець, автор логотипу журналу "Визвольний шлях"), "Молодий театр" Курбаса. Серед літераторів – не було нікого. Семенко пробує організувати видання лівого спрямування "Студія", але цей проект провалився. Замість цього був виданий "Літературно-критичний альманах". Виходить збірка українських поезій Мих. Семенка "Дев'ять поем". 1 вересня у видавництві "Грунт" вийшла у світ збірка поезій М. Семенка "П'єро задається" – інтимні поезії, фрагменти. Книга перша". 15 жовтня – "П'єро кохає" – інтимні поезії, містерії. Книга друга".



А. Петрицький. Портрет М. Семенка.

**"Не шутка й не жарт/Футуризм – як бачите"
("Промова")**

1919 року у Києві Михайль Семенко засновує групу "Фламінго", проводячи переговори з потенційними членами: Василем Елланом, Василем Чумаком, Володимиром Ярошенком. Під час денікінської окупації двічі відбувались організаційні збори у такому складі: Гнат Михайличенко, Михайль Семенко, Василь Еллан і Василь Чумак. Але Гната Михайличенка і Василя Чумака незабаром було розстріляно, інших порозкидало в різні сторони. І того ж року виходять шість чисел редагованого Семенком журналу "Мистецтво", який художньо оформлювали знамениті художники Георгій Нарбут і Анатоль Петрицький. Видаються поезофільми Семенка "Тов.Сонце", "Весна", "Степ". На сцені "Молодого театру" за участі Леся Курбаса, Марка Терещенка, Валентини Чистякової іде п'єса Семенка "Ліліт". Одне слово, поет-футурист у той час мав звичку "не завжди обідати, але завжди, всюди, скрізь і при всяких умовах не кидати своєї праці" (Клим Поліщук)

1921 року у Харкові з ініціативи Михайля Семенка організувалась "ударна група поетів-футуристів". У листопаді у Києві Михайль Семенко засновує Аспанфут (Асоціація панфутуристів) – проти "національних лінощів" і "тихих хвороб". Група мала кілька програмних видань: "Семафор у майбутнє", "Катафалк мистецтва", "Гольфштром", "Гонг комункульту" тощо. Навесні 1923-го скликається перший з'їзд панфутуристів, де виробляється схема організації, програм і тактика. З'їзд ухвалив називатись "Асоціацією панфутуристів" – (АсПФ) комункультівців. "Аспанфут" проіснував до 1925 року. Апофеозом діяльності гуртка став вихід у світ збірки його очільника під промовистою назвою – "Кобзар". У натурі, у поезії Семенка відбуваються дивні метаморфози. Він очевидно передбачає катастрофу. Його зраджують друзі. Аспанфут розколюється і Семенко знов залишається сам.

"Зараз мене зрозуміла б тільки ти – / моя дочка"

1925-1926 роки Семенко з сім'єю проводить у Одесі, де очолює літературну редакцію Одеської кіностудії і ВУФКУ. Консультує режисерів, працює над сценаріями фільмів. Писав сценарій для "Тараса Шевченка", "Чорної ради" Пантелеймона Куліша, пізніше, у 1933-му, переробив для зйомок "Небожа Рамо" Бальзака. Саме Семенко запросив до Одеси Олександра Довженка. "Якийсь живчик, вогник вічно можна було відчути в ньому. Романтик з романтиків, та заховав це за насмішкувату, трохи цинічну гру очей і викладає сміливі й захоплюючі проекти тверезо й похмуро, ніби лає жінку за переварений обід", – писав про тодішнього Семенка Юрій Яновський.

П'ятирічній дочці Ірині, в майбутньому – прекрасному філологу, співробітникові відділу рукописів Ленінградської Публічної бібліотеки, відомому пушкіністу, близької у повоєнний час з Анною Ахматовою (Горенко) і Надією Мандельштам, присвятив Семенко "Пісню трампа" (1926) перед своїм розлученням із Лідією Горенко, яка залишилася з двома дітьми на руках, дочкою Іриною і сином Ростиславом.

"Я знаю – як виростеш – будеш
питати –
хто таки справді був твій
маленький батько –
і може ти й тоді мене не будеш
знати –
і може не дійде до тебе про мене
згадка.
…………………………………
Я не знаю – чи мені довго жить
зосталося –
і я не винен, що моя путь важка –
але я знаю, що за оці гріхи
моє життя
змагалося –
і що зараз мене зрозуміла б тільки ти –
моя дочка!

На Одеській кіностудії 1926 року знімали фільм "Тарас Шевченко" з Амвросієм Бучмою у головній ролі. Під час редагування цього фільму Михайль познайомився зі своєю другою дружиною, відомою акторкою театру "Березіль" Наталею Ужвій. І вже з нею він переїжджає до Харкова. 1927 року у них народжується син Михась. Із маленьким трирічним сином дружина Семенка позувала скульпторові Манізеру для створення хрестоматійного образу Катерини серед персонажів Кобзаря, що оточують пам'ятник Т.Шевченка у Харкові. Про те, що їхнє подружнє життя не складалося, і скандали були гучними, знали мешканці будинку літераторів "Слово". За свідченням Ірини, батько вже за рік хотів повернутися у першу сім'ю, але Лідія Горенко йому відмовила.

"Знайдено труп Семенка, біля будинку редакції "Літературного ярмарку".

У другій половині двадцятих, під час Літературної дискусії стосунки між організаціями та їхніми лідерами не відрізнялись особливою приязню. На сторінках своїх періодичних видань вони один одному виносили убивчі вироки. Так, у "Літературному ярмарку" 1929 року "заклятий друг" Семенка Микола Хвильовий дошкуляв футуристові: "Спершу, ви займалися деструкцією, потім, ви займалися конструкцією, а поезії немає, поета Семенка немає". Реакція на цей виклик у семенківській "Новій генерації"" не забарилася. Футуристи організували розслідування з приводу свого "невинного убієнного" вождя. Надруковано було повідомлення такого змісту: "Знайдено труп Семенка, біля будинку редакції "Літературного ярмарку". Забито його тупим знаряддям, здається, "Літературним ярмарком". З приводу загибелі шефредактора писалися і жартівливі некрологи. От як, наприклад, у художника Анатоля Петрицького, що спортретував Сема в його улюбленій харківській кав'ярні "Пок": "Я кинув поглядом – і помітив: так, він мені нагадує Пушкіна, – такий зріст, ніс, рот, чуб, тільки у Пушкіна очі круглі, а в Семенка – косі-прекосі…"…

**"Отже", як говорить
Семенко... ясно..."**

Це фраза із передсмертної записки Миколи Хвильового, який застрелився 13 травня 1933 року. Що за смисли приховані між цими ніби малоінформативними словами? Відомо, що Семенко з початку тридцятих займався написанням рекламних гасел, типу: "Так мийте ж руки перед обідом //і не калупайте пальцем в носі! / За це ніхто Вас не покара Сибіром,/ і не пошле на Соловецький острів!...", а також звертався до знайомих із палким проханням …писати на нього доноси. Холерик за темпераментом, він хотів якнайскорішої розв'язки. Можливо, це і мав на увазі Хвильовий, прагнучи і в смерті бути лідером.

А що ж на це Семенко? Пам'ятаєте у Хвильового: "Я так люблю життя, що можна вмерти!"?! Семенко в унісон йому твердить:

"Так не вмирає життя/Так ми ідем у вічність./….От чому, коли і я вмру –/Покладіть зі мною вмісті/Мою зубочистку/І мій/Чемодан."

(1-08-1928. Злодіївка)

Ольга РІЗНИЧЕНКО

(Повний текст статті – у журналі "Артанія" №1 за 1913 рік)



УВАГА!

31 грудня 2012 року у Харківському літмузеї відкриється виставка, створена за мотивами найвідомішого, перекладеного на всі мови світу, вірша Михайля Семенка:

СІМ

Понеділок
Вівторок
Середа
Четвер
П'ятниця
Субота
Неділя.

2. 12.1922

Автор художньої концепції – Юлія Кузьменко.



ПОЗИЦІЯ

ПРАВДА КЛИЧЕ!

Тижневик "Нація і держава" (ч.47) повідомляв про вакханалію комуністів у місті Приморську. Нащадки Сталіна розтрощили експозицію виставки "Народна війна", презентацію якої в Ногайському коледжі Таврійського університету дев'ятого листопада проводив голова Київської міської організації Товариства "Меморіал" ім. Василя Стуса Роман Круцик. Наступного після погрому дня він звернувся у Приморське РУ МВСУ із заявою про знищення та крадіжку низки стендів експозиції. Протягом тижня міліція вилучила в комуністів вкрадені стенди, які було передано громадським організаціям міста. Щоправда, офіційної відповіді про результати розслідування компартійного вандалізму Київський "Меморіал" так і не дістав. Роман Круцик двічі телефонував у Приморське РУ МВСУ, де його запевнили, що відповідь надіслали, проте вихідний номер листа назвати так і не змогли. Голова Київського "Меморіалу" каже, що доведеться звертатися у Генпрокуратуру та МВС. Це й зрозуміло: суспільство має знати, яку правову оцінку діям зловмисників дали правоохоронні органи Приморська.

Тим часом комуністи знахабніли аж так, що в районній газеті описали свій ганебний шабаш, як героїчний вчинок, ще й пообіцяли "впредь отстаивать историческую правду о великом советском государстве ... и не допустить подобных мероприятий в нашем районе". Насамкінець ще й похвалилися, мовляв, "большинство студентов и преподавателей Ногайского коледжа приняли ето известие с радостью". Останніх безсоромна брехня комуністів обурила, і вони висловили власні погляди на резонансну подію в матеріалі, опублікованому в тій же місцевій газеті "Приморская степь" (ч.47). Пропонуємо його увазі наших читачів.

Ми глибоко переконані у необхідності виховання студентської молоді справжніми патріотами рідної України, які повинні добре знати і розуміти історичне минуле та враховувати його помилки

Історія України – багата, драматична, часом трагічна війнами, революціями, переворотами, Голодоморами, Чорнобилем тощо. Наш народ – трудівник і страждалець...

У романі Ліни Костенко "Записки українського самашедшого" ми читаємо гіркі слова: "Ми унікальна нація. У нас хліборобів морили голодом. Режисери ставили спектаклі в концтаборах. Поетів закопували у вічну мерзлоту. У кого ще є атомний саркофаг? А у нас є... Хто сказав, що українці селянська нація? Натепер ми вже нація модернова, нація на атомному підігріві.

А ви думали, що Україна так просто. Україна – це супер. Україна – це ексклюзив. По ній пройшли всі катки історії. На ній відпрацьовані всі види випробувань. Вона загартована найвищим гартом. В умовах сучасного світу їй немає ціни". Скільки болю й гіркоти ми відчуваємо в її справедливих словах! Нам усім є над чим глибоко замислитись, аби гідно відповісти на усі виклики техногенної епохи з наступом псевдоцінностей та історичного безпам'ятства.

Боротьба за Українську Самостійну Соборну Державу – найбільш яскрава сторінка визвольних змагань українського народу в XX столітті. Педагогічний колектив Ногайського коледжу приділяє велику увагу вивченню цього питання. Навчальною програмою з історії України передбачено вивчення тем "Українська державність в 1917–1921 рр. Українська СРР в умовах нової економічної політики (1921–1928 рр.)". Для вивчення цих розділів студентами подаються такі питання: "Проголошення УНР. Війна радянської Росії з УНР. Боротьба більшовиків із УЦР. Директорія УНР. Відновлення УНР в умовах збройного конфлікту з радянською Росією. С. Петлюра. Політика радянського уряду в Україні у 1919–1920 рр. Білий та червоний терор. "Воєнний комунізм". Завершальний етап українського визвольного руху. Повстанські рухи, поразка українського визвольного руху, більшовицька окупація України. Уроки та наслідки державотворчих процесів. Українська СРР в умовах нової економічної політики (1921–1928 рр.)".

У державних вимогах до рівня загальноосвітньої підготовки студентів з історії України визначені такі вимоги: студенти повинні знати і вміти тлумачити та застосовувати поняття і терміни "жовтневий переворот", "червоний терор", "воєнний комунізм", "окупація", "тоталітаризм"... та володіти основними навичками: порівнювати і критично аналізувати інформацію з різних джерел знань – з історичних документів, науково-популярної літератури, періодичної преси; вміти аргументовано, на основі історичних фактів обстоювати власні погляди на ту чи іншу проблему, толерантно ставитися до протилежних думок, виявляти розбіжності у позиціях, брати участь у дискусіях, круглих столах.

У виховній роботі педагогічний колектив керується розпорядженнями Міністерства освіти і науки України, обласного управління освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації про відзначення 90-річчя подій української революції 1917–1921 років та вшанування пам'яті її учасників, 20-річчя Українського добровільного культурно-просвітницького правозахисного благодійного товариства "Меморіал" ім. В. Стуса, про вшанування пам'яті Василя Стуса, Дня пам'яті жертв політичних репресій, формування громадянської культури та підвищення рівня толерантності у суспільстві тощо.

В арсеналі педагогічного колективу Ногайського коледжу є багато форм і методів позааудиторної роботи, але вони – не самоціль, бо дають не тільки зовнішній результат, а являються знаряддям розв'язання виховних завдань. Досвід переконує, що найкращим засобом виховання майбутніх спеціалістів є виховання на основі національно-патріотичних, духовних, бойових, культурних традицій свого народу. Виховуючи на цих принципах, ми прищеплюємо студентам глибоку повагу до свого народу, до своєї країни, до її історії, її минулого і сучасного.

Для виконання цих найважливіших виховних завдань та з метою поглиблення знань студентів з історії України періоду формування української державності 20–30-х років XX століття 9–10 листопада 2012 року в коледжі була організована виставка музейної експозиції "Народна війна", яка створена в Київській міській організації Всеукраїнського товариства "Меморіал" імені Василя Стуса. Це товариство – філіал Міжнародного історико-просвітницького правозахисного та благодійного товариства "Меморіал", який створений в 1989 році з метою збереження пам'яті про політичні репресії в колишньому СРСР.

Вважаємо, що дії дирекції на дозвіл організації виставки в навчальному закладі не суперечать цілям і завданням організації навчально-виховного процесу в Ногайському коледжі.

"Народна війна" автора Романа Круцика – це науковий твір, зареєстрований Міністерством освіти і науки України, Державним департаментом інтелектуальної власності під № 38890 від 29.06.2011 р. В науковій роботі використані архівні матеріали, запозичені з фондів Державного архіву СБУ, ЦДАГО України та державних архівів 18 областей. Наукова робота та музейна експозиція мають низку відгуків науковців, істориків Національної академії наук України. Зокрема, позитивний відгук дав зав. відділом історії України 20–30-х років XX століття, доктор історичних наук, професор С.В. Кульчицький, автор підручників "Історія України" 10–11 класу для загальноосвітніх шкіл, технікумів, коледжів України.

Вона складається з 24 тематичних планшетів. На кожному планшеті змонтовані різноманітні матеріали – історичні документи, карти, фотографії, малюнки. Ці документи – посилання на джерела, переважна більшість з яких – архівні. Тематиці Центральної Ради присвячені 2 планшети, Гетьманський Україні – 1, Директорії – 2, ЗУНР – 1, Кубані – 1, усі інші – радянській Україні періоду 20–30-х років XX століття. Розподіляючи матеріал по етапах історичного розвитку України автори експозиції намагалися донести до наших сучасників пафос життя, праці, боротьби українського народу, його мрій про світле майбутнє. Велика кількість інформації, що зосереджується на планшетах, робить експозицію цікавою в краєзнавчому аспекті. Дуже важливо, що існує електронний варіант виставки, в якому зосереджено матеріали з 350 фондів, близько 1500 архівних справ. Експозиція не може не викликати зацікавлення (чи то позитивне, чи то негативне); вона не залишає байдужим відвідувача. Зосереджений в ній фактичний матеріал показує з неочікуваного боку проблему, яка традиційно в радянські часи визначалася під іншим кутом зору або замовчувалася. Про репресії радянської влади проти народу опубліковані сотні наукових праць. Водночас експозиція"Народна війна" присвячена висвітленню цієї теми під дещо іншим кутом зору – з погляду протестних настроїв і дій. Вона яскраво засвідчує, що народ не тільки піддавався репресіям, але й опирався їм.



Зміст експозиції "Народна війна" розкриває глибше навчальний матеріал на основі нових архівних документів, не даючи політичних коментарів. Цей матеріал є доповненням до змісту підручника Ф. О. Турченка, який рекомендований Міністерством освіти та науки України як основний підручник, який і використовують викладачі історії України Ногайського коледжу та вчителі загальноосвітніх шкіл та коледжів України.

Відкриваючи сторінку підручника, ми можемо знайти зміст поняття "окупація", що означає тимчасове захоплення збройними силами однієї держави території іншої держави. На сторінках підручника автор дає факти, які пояснюють та розкривають зміст понять "окупація", "червоний терор", "тоталітарний режим". Ці терміни використовуються і в матеріалах експозицій "Народна війна". Думаємо, що саме ці терміни викликали таку агресію зі сторони комуністів, які відвідали навчальний заклад під час виставки-експозиції.

Треба глибоко знати суспільно-політичні процеси такого складного періоду 20–30 рр. XX ст. – отже цей період можна вважати фундаментом у державотворних процесах нашої України. А як же без знання фундаменту можна побудувати державу?

Для того, щоб судити про ці процеси, треба добре вивчити історичні факти, події, знати документи і мати доступ до архівних матеріалів, які розкривають перед нами незвідані сторінки багатостраждальної історії нашої держави – України. Думки і погляди на ці історичні процеси та події можуть бути кардинально протилежними залежно від суб'єктивності суджень кожного із нас. Що ж допоможе порозумітися? Глибина знань цих процесів, толерантність, уміння вислухати опонента і коли це потрібно обстояти свою думку. А що ж побачили ми?

Виставка-експозиція "Народна війна" та засідання круглого столу, які планувалися в коледжі, не були таємницею. Будь-хто, студенти і викладачі, всі охочі могли ознайомитися з матеріалами виставки та мали можливість висловити свою думку, посперечатися з опонентом, доводячи свої погляди на події становлення української державності 1917–1920 років та періоду непу. Цим правом могли скористатися і комуністи Приморської районної організації Комуністичної партії. Це було б цивілізовано, по-людськи, адже ми живемо в демократичній державі, де кожен має право на власну громадську позицію.

А яку ж позицію зайняли комуністи В.І.Замулінський, В.О.Михайлов, О.Морозов, А.Морозов, С.Тиховод та ті кілька осіб, які були з ними? Прийшовши до коледжу, в кабінеті директора в грубій формі ображали присутніх організаторів виставки, дирекцію та викладачів суспільних дисциплін, називаючи їх фашистами, вимагаючи розібрати експозицію, а Олександр Морозов, Антон Морозов та Сергій Тиховод зруйнували музейну експозицію "Народна війна", розірвали планшети та вкрали їх.

Вважаємо, що дії представників Приморської районної організації Комуністичної партії недопустимі, бо в демократичній державі, де існує багатопартійність, не може одна партія насаджувати свої суб'єктивні погляди на суспільно-політичні процеси, які відбувались і відбуваються в нашій державі та вмішуватися в навчально-виховний процес навчального закладу. Вважаємо їх поведінку неадекватною, нетолерантною та, врешті-решт, елементарною невихованістю.

Рекомендуємо комуністам вивчити і історію України хоч би за 10–11 клас, враховуючи нові архівні та історичні документи і зрозуміти, що комуністичні погляди на радянську історію України (хочемо ми того, чи ні) відійшли у минуле. Адже ми живемо в демократичній самостійній багатопартійній правовій державі – то й мислити повинні по-новому.

Який же урок для молоді дали ви, товариші комуністи? Єдності? Злагоди? Толерантності? Взаєморозуміння? Вихованості? Нехай на вашій совісті залишаються слова "фашисти", "ви розповсюджуєте націоналізм в місті", кинуті на адресу організаторів виставки, дирекції та викладачів суспільних дисциплін нашого навчального закладу.

Товариші комуністи, які ввірвалися непрошеними в стіни нашого коледжу, образили весь колектив навчального закладу. Знайте, ми не фашисти, не націоналісти! Ми ті, хто в складних умовах нашого сьогодення глибоко переконані у необхідності виховання студентської молоді справжніми патріотами рідної України, які повинні добре знати і розуміти історичне минуле та враховувати його помилки, з тим, щоб вони більше ніколи не повторювалися у процесі державотворення України. Ми хочемо, щоб молодь засвоїла святу істину: всі ми повинні так жити, творити, працювати, щоб здійснились наші найвищі мрії і найкращі сподівання. А ми, педагогічний колектив, мріємо, щоб наша Україна посіла гідне місце серед найрозвиненіших країн Європи, а наші вихованці були справжніми громадянами вільної України.

Дирекція, викладачі суспільних дисциплін ВСП "Ногайский коледж ТДАТУ"

(Приморская степь, №47)



ПОСТАТІ

МИТЕЦЬ ЮРІЙ КУЛЬЧИЦЬКИЙ...



Пташка Ю.Кульчицького. Кераміка. З колекції автора

І вже коли здавалося, що піду ні з чим, вирішив перевірити записи за 1995 рік. Виявилося, що урну з прахом І.Нижник-Винників підховали в могилу родини Бойків-Нижників у вересні 1995 року на 31-му полі в 28 могилі II ряду знизу. В цій могилі спочивають, крім І.Нижник-Винників, Бойко Зиновій, Нижник Василь, Нижник Марія, Бойко Леся і Бойко Мирослав Михайлович.

Янівський цвинтар належить, разом із Личаківським, до двох найдавніших і найвідоміших кладовищ Львова. Тут поховані, зокрема, поет Богдан-Ігор Антонич. Але знаменитий цвинтар понад шістьма сотнями стрілецьких могил, які за комуністичних часів були поруйновані у промисловий спосіб – варвари в бульдозерах заробляли премії.

…Моя пам'ять вихоплює з небуття давній юнацький, дещо розмитий спогад, як ми з татом шукаємо на Янівському цвинтарі стрілецькі могили, оглядаючись, чи не стежить за нами "недремне око". У пам'яті відклалося жахливе видовище розбитих надгробних плит і розтрощених та повалених кам'яних хрестів.

ЗЕМЛЯ СПОЧИНКУ ЮРІЯ КУЛЬЧИЦЬКОГО

Обоє муженських українців померли в січні 1993 року, з різницею в шістнадцять днів. Ні влітку 1993 року, коли в складі кіровоградської знімальної групи, яка готувала документальний фільм про В.Винниченка, я відвідав Мужен, ні під час мого майже річного стажування-навчання як іноземного стипендіата французького уряду, коли в серпні 1994 року я побував у цьому провансальському містечку, могилу Ю.Кульчицького на новому муженському кладовищі відвідати не вийшло. Збігло понад вісімнадцять років, аж поки мене знову не занесло в Мужен – недавно, в листопаді.

На відміну від старого муженського кладовища, розташованого на центральному пагорбі Мужена недалеко від мерії, на якому поховані Володимир та Розалія Винниченки, нове кладовище, відкрите за кілька років до смерті митців, – за містом. Кожен ряд могил має назву алеї якоїсь квітки. Могилу Ю.Кульчицького я знайшов на "Алеї азалій".

Під час мого давнього відрядження до Мужена в квітні 1993 року, профінансованого Укрінбанком за сприяння колишнього першого заступника голови правління Ярослава Солтиса, я був присутній на розігруванні лотереї в мерії. Таким способом збирали кошти на спорудження надгробка Ю.Кульчицькому.

СТУДІЇ, МИСТЕЦЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ

Ю.Кульчицький народився 18 грудня 1912 року. До початкової школи ходив у Дрогобичі, а до середньої – в Самборі. З 1933 року – студент Краківської академії мистецтв, яку закінчив у 1938 році завдяки родинній стипендії імені Пісцьоровського. Його викладачами були професори Владислав Яроцький, Казимир Сіхульський, Карл Фрич, Юзеф Мегофер. Про це в інтерв'ю мені ("Сучасність", № 11, 1995 р.) розповів інший галицький митець Денис-Лев Іванцев.

Під час навчання в академії Ю.Кульчицький став членом мистецького об'єднання "Зарево" (ініціатором створення якого був Д.-Л. Іванцев), пізніше – Української спілки образотворчих мистців у Львові. Брав участь у різних краківських і львівських виставках. Його перші самостійні роботи – це графіка на козацьку тематику. У той час дуже популярним був уродженець Самбора письменник Андрій Чайковський, автор численних прозових творів про козаччину (роман "Сагайдачний", повість "На уходах" та інші). Крім того, в самбірському музеї "Бойківщина" молодий митець, за власним зізнанням, вивчає "старі книги, повні орнаментального багатства".

РОБОТА, ЕМІҐРАЦІЯ

По закінченні академії повертається до Самбора, де в школах викладає малюнок. Під час воєнного лихоліття знайомиться з Олегом Ольжичем, якого деякий час переховувала родина Кульчицьких. Про цю подію й "великого патріота й поета" Ю.Кульчицький залишив спогад: "Це був хтось значущий для нашого підпілля, – а я з певністю знав, – для нашої культури… Незабутні наші короткі розмови, незабутні теж і ситуації тодішніх днів… З цього часу мене супроводить мала збірка його поезій "Рінь" – книжка, яку поет із задоволенням побачив у моїй бібліотеці та глибина якої супроводила не одного з нас тоді і веде напевно ще й тепер…"

Ю.Кульчицький любив українську поезію. Йому були близькі різні поети, зокрема, один із найстаріших наших Майстрів слова, 94-річний уродженець Крут, не дуже "розкручений" в Україні, Ігор Качуровський. Ю.Кульчицькому припали до душі його рядки з "Осінніх септин":

…І ми при першім сонячнім промінні
Любили йти, не знаючи куди,
Через поля, задумані, осінні,
Де на іскристім, легкім павутинні,
Мов ланцюжок, лишилися сліди,
Де, під зітхання вітру тиховійне,
Не снились нам іще ніякі війни…

Не можу не згадати й ще одне "поетичне" прізвище – Юзеф Лободовський. З ним Ю.Кульчицький познайомиться вже в еміграції, під час подорожі до Мадрида: "Тут я стрінув приятеля України – польського поета Юзефа Лободовського. Було справжнім щастям пізнавати місто та "еспанський світ" у товаристві поета-романтика".

Романтичні поривання, пошук нових художніх ідей і, мабуть, далеко не в останню чергу через "непевний час" – а Ю.Кульчицький не мав ілюзій щодо "найсправедливішої" і "соціально відповідальної" радянської влади, особливо після "золотого вересня" 1939 року і масових репресій українців Галичини – 1944 року він вирішив еміґрувати в західному напрямку. Як і І.Нижник-Винників, митець потрапив до табору переміщених осіб. Протягом 1946–1947 років він брав участь у колективних виставках у Баден-Бадені, Зальцбурзі, Інсбруці, Мюнхені та інших містах.

У 1948 році Ю.Кульчицький переїхав до Франції, спочатку в Париж. То був інтенсивний період його творчого буття. Як зазначив у своєму спогаді канадський художник українського походження Павло Лопата, він малював ікони на замовлення, ними прикрасив кілька іконостасів для українських церков у Бельгії, ілюстрував твори Леоніда Полтави "Слон по Африці ходив" та "Подорожі і пригоди Миклухи-Маклая", оповідання Ю.Лободовського "Золота грамота". "Гортаючи сторінки деяких календарів-річників, – пише П.Лопата, – я натрапив в одному з них на дуже вдало репродукований портрет д-ра Олега Ольжича-Кандиби-Кардаша роботи Юрія Кульчицького".

МУЖЕН, ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ

У 1961 році Ю.Кульчицький переїздить до Мужена, де разом з І.Нижник-Винників створює керамічну майстерню на унікальному для українців клаптику землі неподалік Лазурового берега, скропленої потом Винниченка. Не пригадую точно, хто розповідав, що у дворі стояла криниця, з якої колись пили воду вояки Бонапарта, а на цьому обійсті Ю.Кульчицький знайшов камінь римської доби, який зберігався в музеї мерії Мужена.

Митці мали велику піч для випалювання кераміки. Восени 1992 року, під час наших зустрічей, вони висловили побажання подарувати ту піч Львівській академії мистецтв. Коли я зателефонував до Львова, мені сказали, що радо б прийняли такий дар, але не мають коштів на перевезення. По смерті художників я поцікавився в їхнього приятеля Люсьєна Борня, що сталося з тією піччю. Він розповів, що її забрала учениця митців, українка, яка вийшла заміж за француза. "Символічно, що піч потрапила в українські руки", – подумалося тоді.

На мою суб'єктивну думку, митець найкраще себе реалізував не в графіці, деревориттах чи малярстві, а в кераміці та емалі. До цих жанрів Ю.Кульчицький прийшов у зрілому віці. Його керамічні твори вражають кольором, а ще молодечістю, що промениться з них. Аж не віриться, що сповнені енергії радості роботи – це плід творчої уяви 60–80-літньої людини. Він створив, як пише П.Лопата, високохудожню кераміку з українськими народними мотивами, що подобалася всім, хто її бачив: "Переважали малих і великих розмірів тарілки, які часто наш кераміст збагачував візерунками з коней, риб, півників чи всяких птахів, баранчиків і міфологічних постатей".

За неповний місяць до смерті, вже будучи тяжко хворим, Ю.Кульчицький розповідав авторові цих рядків: "У мене такі яскраві образи в голові крутяться, всі в ріжних цвітах". Він дуже втішився, що встиг побачити видані альбоми-каталоги його творів і творів І.Нижник-Винників (вона відчула їхню появу в каннській лікарні на дотик, бо майже втратила зір), а також альбом-каталог графічних робіт відомої в Парижі української художниці Софії Левицької зі своєї приватної колекції. То був моральний обов'язок Ю.Кульчицького, і він його виконав.

Віра Вовк, українська письменниця з Бразилії, яка добре знала обох муженських митців українського роду, так писала про нього: "Я знаю людей, яким мистецтво править за віддих. Таким є Юрій Кульчицький… Мистець свідомо-підсвідомо розгорнув полотно власної душі і ставить серед провансальських просторів на полудні Франції достойний пам'ятник українській культурі. Чого більше може вимагати людина від свого життя?"

POST SCRIPTUM

В останній приїзд до Мужена в листопаді ц.р. я познайомився з новим власником "Закутка", про якого чув тільки від Л.Борня. Ален Мутю, а саме так його звали, запросив мене до себе і люб'язно погодився відповісти на кілька запитань. Його відповіді доповнили картину останнього періоду життя І.Нижник-Винників та Ю.Кульчицького.

"З українськими художниками я познайомився дуже просто – шукав будинок на Лазуровому березі. Я був якраз у відпустці, коли вони опублікували оголошення в газеті "Фігаро", на яке я відгукнувся першим. Це було в 1983 році. Місце мене привабило. Ми уклали угоду, і я купив будинок. Тоді я ще тут не мешкав. Ми домовилися, що я платитиму їм щомісячну ренту. І вони прожили тут ще майже 10 років. А я не відразу переїхав сюди після їхньої смерті, лише в 2002 році. Про їхню смерть мене повідомив Л.Борня. Він знайшов моє прізвище і мою адресу в шухляді, подзвонив мені і запитав, чи я знаю про їхню смерть. Я відразу поїхав на південь, познайомився з Л.Борня, і ми стали пізніше друзями".



Могила Винниченків



Хрест на могилі І.Нижник-Винників

А.Мутю до виходу на пенсію очолював філію англо-швейцарсько-німецької компанії з продажу шоколаду. До речі, альбоми-каталоги були видані з тих коштів, які митці одержали за продаж будинку.

Їдучи до Мужена, я знав, що більше не побачу Л.Борня. Останній раз я розмовляв з другом українських митців 6 лютого ц.р., вітаючи його телефоном з 90-річчям. Він з великим сумом сказав, що в той день поховав свою дружину. Висловивши співчуття, я пообіцяв подзвонити через кілька днів. На жаль, телефон більше не відповідав, а пізніше був знятий з користування. У червні на мій запит відповіли працівники муженської мерії, повідомивши, що Л.Борня помер 8 лютого ц. р. Саме А.Мутю розповів мені, за яких трагічних обставин це сталося – Л.Борня застрелився.

* * *

Мої припущення щодо мистецьких колекцій І.Нижник-Винників, Ю.Кульчицького та С.Левицької, неодноразово висловлені публічно 19 років тому, на жаль, справдилися – їхня творча спадщина розпорошена. Одне з непрямих свідчень цього – те, що ні до 100-річчя І.Нижник-Винників, ні до 100-річчя Ю.Кульчицького не організовано виставок їхніх муженських колекцій. Якщо я помиляюся, то хай мене виправлять.

Лише 13 грудня ц. р., через п'ять місяців після 100-літнього ювілею І.Нижник-Винників, її виставка "Живопис. Гобелени. Кераміка. Ляльки" відкрилася в Національному музеї ім. А. Шептицького у Львові.

Тарас МАРУСИК

Закінчення. Початок на 2-й стор.



ТРАДИЦІЇ

ВЕЛИКІ АНДРІЇВСЬКІ ВЕЧОРНИЦІ







З-поміж найбільших зимових свят, мабуть, найвеселішим та найочікуванішим було і залишається свято Андрія – вечір та ніч проти тринадцятого грудня. Саме тоді, за українським звичаєм, молодь збиралася в одній хаті, у поважної господині, на Великих Вечорницях і влаштовувала там усілякі дійства – починаючи ворожіннями та закінчуючи забавами і співами.

З давніх-давен вечорниці відігравали дуже важливу соціальну роль, бо сприяли не тільки знайомству молоді, але й утворенню в майбутньому нових сімей.

12 грудня 2012 року Молодіжна референтура ЛМО КУНу та Організація української молоді "Спадщина" провели "Великі Андріївські Вечорниці" у "Палаці танцю" на вул. Стефаника, 16-А у Львові.

Вечорниці почалися з того, що зібралися дівчата і вчилися ворожити – капали віск на воду, і виглядали свою майбутню долю. А чого тільки не витворяли із чоботами, і кидали через голову – куди носом впаде – звідти треба чекати судженого, і переставляли, котрий швидше до порогу прийде, у тої "на порозі" весілля. І як не старалися дівчата зібратися скоріше, щоб хлопці своїм бешкетуванням не заважали, все ж не встигли… Першими в хід пішли ті ж чоботи, ними хлопці і горіхи лущили, і просто їх ховали.

Ворожили і на перснях, не шкодуючи для цього навіть свого волосся. А ще кожна дівчина отримала гілочку вишні, яку в ніч на Андрія потрібно було поставити у воду, якщо до Різдва зацвіте – чекай наступного року весілля: "Святий Андрію, маю на тебе надію: дай, щоб вишня зацвіла, а мою долю на поріг привела".

Дівчата пробували взнати також ім'я судженого. Для цього із мисками каші зустрічали перехожих хлопців, щоб дізнатися, як буде називатися майбутній обранець, потрібно було у хлопця за ложку каші випитати ім'я. Також сіяли зерно на вулиці примовляючи: "Андрію, Андрію, конопельки сію, спідницею волочу, бо заміж хочу".

Одне слово, ворожінь було дуже багато і на ім'я, і на долю, і на колір волосся та професію майбутнього чоловіка. Вони мали дуже символічний умовний зміст, адже в основному дівчата вірили тільки в те, чого дуже хотіли, або в ті знаки долі, які мали позитивний характер.

Наша ведуча, а також старші дівчата розповіли про всі традиції Андріївської ночі, а також про те, які види вечорниць колись були, для чого вони робилися, і взагалі що саме там відбувалося. Як правило, вечорниці проводилися в оселі шанованої в селі жінки, яка повинна була наглядати за молодими людьми. Поважна господиня вчила дівчат готувати різні кулінарні страви, а також розказувала про секрети подружнього життя, навчала життєвої мудрості. Вечорниці – це було єдине місце, де могла познайомитися молодь, і з допомогою чи то приготування вечері, чи у козацькій забаві продемонструвати свої якості. Часто намагаються показати вечорниці з вульгарного боку, особливо це стосується спільного "ночування" хлопців та дівчат. Проте таке "ночування", що мало назву досвідки, відбувалося під наглядом шанованої в селі жінки, і не у всіх регіонах України. Зазвичай молодь поводилася на таких забавах пристойно, і з вечорниць розходилася додому.

Першими, ще до заходу сонця, збиралися дівчата, аби встигнути до приходу хлопців приготувати спільну вечерю, вона була пісною, адже Адріївські вечорниці припадали на піст. Найголовніше, збиралися, щоб спекти калиту (калету, короля) – круглу пшеничну паляницю з отвором посередині чи збоку. Кожна з дівчат місила свою невеличку частинку, замовляючи її на коханого, а потім ці шматочки клали до спільної діжі, додавали родзинки, сушені вишні, горіхи і ліпили калиту.

Кожна дівчина, яка прибула до нас на вечорниці, мала змогу помісити калиту. Майстер-клас із виготовлення ритуального коржика провела наша подруга Олеся Пілат. Отже, дівчата спочатку спробували ротом наносити води на калиту, а потім почалося приготування самого тіста. Олеся розповіла, що означає кожний інгредієнт: родзинки і мед – солодке життя, горіхи – міцне, яйця – початок всього сущого…

Андріївська забава зазвичай починалася із того, що в гості до дівчат із піснею приходили хлопці. Так і наша спільна частина вечорниць почалася із переспівів, хто краще співає і більше пісень знає – дівчата чи хлопці… Перемогла дружба.

Для хлопців наші дівчата придумали багато різних козацьких забав. Адже всі випробування, які проходили парубки на вечорницях, робилися для того, щоб заслужити калиту кусати. Спочатку присідали із дівчатами на руках і примовляли: "Ти ж моя пір'їночка", потім перетягували канат… потім хлопцям набридло показувати тільки свою силу – і вони вкрали ведучу. І от, довелося тепер дівчатам викуповувати Улянку. Не допомогло і те, що спочатку наші учасниці спробували повиносити цих хлопців за руки і ноги із залу, проте ведучої самостійно знайти не змогли. І тільки з допомогою чарівних поцілунків, усього на п'ять чоловік їх дісталося кожному по шість в одну щоку, і шість у другу, ведучу повернули – забава продовжилась.

До речі, колись хлопці робили усілякі збитки тільки на подвір'ї тої дівчини, у якої був строгий батько, і не пускав дівчину на вечорниці або виганяв старостів.

Дівчата змусили хлопців попробувати, як це носити воду в роті на калиту. Зібралася команда порубота проти команди дівочої, усі, хто не долучився до забави, намагалися розсмішити учасників. Але, як не дивно, хлопці у цьому змаганні перемогли, не сумніваємося, що такі хлопці і тісто б замісили, і пирогів би наліпили…

У гості до дівчат прийшов ворожити песик Рекс, який з'їв усі приготовані вареники, дуже вже не хотів засмучувати дівчат. Бавилися також у давню гру "Панас, хапай нас", хлопці із зав'язаними очима наловили собі дівчат, і потім з ними танцювали.

Майстер-клас давніх танців, таких, як: струмок, млин, полька, коломийка та інші, дала Софійка Федина, яка, окрім того, виконала ще кілька чудових лемківських пісень.

Далі традиційно на вечорницях починалися забави, пов'язані із кусанням калити. Обирали пана Калитинського – шанованого парубка, який тримав інший кінець стрічки, прив'язаної до калити. Періодично тягнув стрічку, щоб ніхто не зміг вкусити калиту! Основне правило цієї гри – кусати калиту можна лише після виконання усіх забаганок писаря, головне завдання якого – будь-що розсмішити гостя. Якщо ж пан Калитинський – той, хто кусає калиту – розсміється, писар мастить його обличчя сажею, а калиту кусає наступний парубок. Вважалося, що той, хто все-таки примудрився вкусити калиту, цього року обов'язково одружиться. Потім калиту знімали, розламували і підносили всім по шматочку, примовляючи: "Калита, калита, солодка була, тепер ми її з'їли, за женихом полетіли!". Так і на наших вечорницях, охочих було багато, але вже четвертий за рахунком Калитинський – надгриз, а п'ятий – відкусив добрий шматок. Як годиться Калиту зняли із стрічки, та розділили між усіма присутніми. Оскільки, їх було понад двісті, то декому діставалися лише крихти.

Цієї феєричної ночі нашу хлопчачу та дівочу громаду бавили молоді та талановиті дівчатка із Красного (Львівська обл.) гурт "Цвіт Життя". А також чудовим етнозавершенням вечора став виступ гурту "Йорий Клоц". Потім усі разом заспівали "Многая літ" нашим Андріям!

Великі Андріївські Вечорниці продемонстрували, що сучасна молодь вміє бавитися, знає українські традиції, дотримується і поважає їх. Дякуємо всім учасникам Вечорниць за підтримку традицій, українського слова та рідної пісні. Віримо, що з такими людьми у нас світле майбутнє!

Слава Україні!

Матеріал підготувала Секретар ЛМО КУНу
Мар'яна МАКСИМІВ

Видавець Конгрес Українських Націоналістів

Засновник та шеф-редактор
Степан Брацюнь

Редакційна колегія Іван Белебеха, Іван Головацький, Ярослав Радевич-Винницький.

Адреса редакції: 01001,
вул. Хрещатик, 21, пом. 111, м.Київ;
тел./факс (044) 279-78-08
e-mail: nacija@ukr.net

Адреса видавця: 01004, вул. Антоновича, 3б, м. Київ, тел./факс 235-37-61

Реєстраційне свідоцтво:
Серія КВ № 7970, видане Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України 08.10.2003 р.
Передплатний індекс: 09715
Банківські реквізити: СПД Брацюнь Степан, р/р №26008013932801 у філії "Центральне регіональне управління ВАТ "Банк "Фінанси і кредит", ТОВ м. Київ, МФО 300937, ЄДРПОУ 2305606776

Газету набрано і зверстано у комп'ютерно-видавничому центрі Конгресу Українських Націоналістів.

Газету видруковано у ТОВ "Поліграфічна компанія "Інтерекспресдрук"
Замовлення №
Наклад 14 000 прим.
Ціна договірна